

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1941. február 3. hete.

Olvasmánytárgyalás.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Gaál M.: Az ember, a ló, a szél, a víz és a gőz c. olvasmány tárgyalása.

Nevelési cél: A munka megbecsülése.

I. Előkészítés. a) Érdeklődés keltés. A mindennapi kenyér.. Milyen útat tesz meg a búzaszem asztalunkig? Hogyan őrölik a gabonát? Milyen munkával jut el hozzánk?

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. Az olvasmány bemutatása.

Az ember, a ló, a szél, a víz és a gőz.

Valamikor régesrégen az ember elővett két lapos követ. Az egyikre egy csomó búzaszemet rakott. A másikat ráfektette a búzaszemekre és körbe forgatta. Bizony a karja elfáradt nagyon ebben a munkában! A homloka meg gyöngyözött a verejtéktől.

Egyszer csak arra vetődött a szél.

— Hát te mit művelsz itt, te szerencsétlen? — kérdezte az embertől?

— Búzáat őrölok — felelte az ember.

A szél erre elkezdett kacagni.

— Jaj, de tudatlan vagy, jaj, de tudatlan vagy! mind csak ezt fújta s azzal ott hagyta az embert.

Szaladt a vízhez, aki a hegyoldalból ugrándozott lefelé.

— Hallod-e víz? — szólította meg a szél a vizet. — Az ember nagyon tudatlan!

— Bizony, tudatlan! Bizony, tudatlan! — csacsogta a víz.

A víz partján legelt az ember lova. Meghallotta, hogy mit beszélt a szél a vízzel. Nosza, hazavágtatott! Hadd lássa, miért tudatlan az ő gazdája?

Az ember éppen ezt fontolgatta magában:

— Hát miért vagyok én tudatlan?

A ló odasímult gazdájához s így szólt hozzá:

— Miért búsulsz, kedves gazdám? Nem lehetnék segítségdre?

Az embernek hirtelen jó gondolata támadt. Fogta magát s előkeresett egy rudat. Ráerősítette azt a felső kőre. Oldalt a rúd végére fogta a lovat s azután így szólt hozzá:

— Gőz, lovam, segíts nekem őrölni!

Elkezdett körben járni s forgatta a követ. Meny- folyt így a munka!

Nemsokára megint ott termett a szél. Amikor meglátta az embert és a lovat, elkezdett hahotázni.

— Az ember tudatlan, a ló meg ostoba! — mondta s füttyö-részve odább akart állni.

De már erre felkapott az ember egy nagy dorongot. Szaladt a szél után, hogy emberségre tanítsa.

Tetszett ez a furfangos szélnek. Nosza, hirtelen szembefordult az emberrel! Lekapta fejről a kalapot s elkezdte forgatni a levegőben. Ugy forgatta, mint a ló a követ.

— Hát biz az úgy van: az ember tudatlan, a ló meg ostoba! — csúfolódott a víz.

Az embernek sem kellett egyéb. Szaladt a doronggal a vízhez. Akkorát csapott rá, hogy csakúgy csattant. De — uramfia! — mi történt? A víz elkapta a dorongot s vitte, sodorta, úgy forgatta, mint a ló a követ.

Az ember leült a víz partjára s ezt gondolta:

— Várjatok csak, majd megmutatom én nektek, hogy nem vagyok tudatlan!

Másnap aztán így szólt a lovának:

— Nem fárasztalak többet, kedves lovam! Befogom helyetted a vizet.

Ugy is tett. Készített egy nagy kereket sok lapáttal. Odaállította a vízbe s ráparancsolt, hogy forgassa a kereket. Mit volt tennie a víznek, mit nem: engedelmeskedett. Bezzeg nem csúfolta többé az embert!

Az ember azután odavitte a két követ a víz partjára. A felső kőhöz erős rudat kötött az egyik végénél fogva. A rúd másik végét meg a forgó kerékhez erősítette. Forgott a lapátos kerék, de forgott ám a kő is! Az ember pedig meglegegedetten nézte: hogyan örül helyette is, meg a ló helyett is a víz. A lónak is nagyon tetszett ez.

De jött megint a szél s mikor látta, hogy a víz hajtja a kereket, ismét elkacagta magát:

— No, víz pajtás, téged ugyan lóvá tett az ember!

Azzal el is futott. Az ember utána kiáltott:

— Hiába szaladsz! Találkozunk mi még! Lóvá teszlek én még téged is!

Nemsokára ezután épített az ember egy cukorsüveg-alakú házat. A tetején oldalt két nagy lapátot keresztbe fektetett. A lapátokra vásznat feszített ki s készen volt a vitorla. A két lapos követ elhelyezte ebben a különös épületben. A rudat oda-kötötte a vitorla rúdjaához. Azután így szólt nagyvidáman a szélhez:

— No, szél-urfi, most rajtad a sor! Gyere és dolgozzál nekem!

A parancsszóra — kénytelen-kelletlen — jött a szél is. Belekapaszkodott a vitorlába és hányta velük a cigánykereket.

Megindult erre a lapos kő is és forgott: örölte a gabona-szemeket.

Igy tette lóvá az ember a szelet is. Bezzeg ő sem kavargott többé az emberen!

De az ember nem tudta többé használni a vizet és a szelet. A szél néha hetekig pihent: nem fújt. Bizony a vitorlák ilyenkor tétlenül álltak. A víz meg nyáron a nagy melegtől megbetegedett, lesóványodott, megapadt. Alig volt jártányi ereje. Hogy tudta volna így a nehéz kereket hajtani? Télen pedig jégpáncélba öltözött és mozdulni sem tudott.

Az ember egyszer egy téli estén elgondolkodva ült a tűzhely mellett. Nézte: mint forr a víz a fazékban. Egyszer csak megmozdul a fazék fedele, mintha emelgetné valaki. Emelgette is azt, de nem ember, hanem a forró vízpára: a gőz.

— Nohát, én megpróbálom a gőzt is lóvá tenni! — gondolta az ember.

Azzal épített egy nagy kőházat. Tett belé egy nagy-nagy üstöt. Azt megtöltötte vízzel. Az üst alá tüzet rakott. A tűz felforralta a vizet, a vízből gőz lett. A gőz azután nekilátott a munkának: forgatta a kerekeket s örölt pompásan. Később fűrészelt is, kocsit és hajót hajtott.

Egyszer a szél meghallotta, hogy a malomban valami úgy sípol, amint ő szokott. Odafordult a malomhoz és kíváncsian kérdezte:

— Ki vagy te?

— Én vagyok a gőz.

— Mit csinálsz?

— Künn sípolok, benn örölök.

Az ember pedig kinézett a gőzmalom ablakán s büszkén mosolygott.

— Erősebb vagyok a víznél, a szélnél. Mindenkinél erősebb vagyok az *eszemmel*.

A jó Isten hallotta ezt és mosolygott.

Aztán egy napon a víz elindult a hegyekből. Árvízzé dagadt s elseperte a házakat, gőzmalmokat. A szél meg viharra bősüült. A szélvihar háborgóvá tette a tengert és összetörte a nagy gőzhajókat. Az emberek pedig térdreborultak és jajgattak. Kérték az Istent, hogy hatalmas kezével védje meg őket a pusztulástól.

A jó Isten szelíden mosolygott. Mosolyára az árvíz visszatért medrébe, a vihar békét hagyott a tengernek. A vízimalom kerekei és a szélmalom vitorlái ismét engedelmesen dolgoztak az embernek. A gőzmalom is vígan zakatolt és sípolt és serényen folyt az emberi munka. Az ember hálát adott a jó Istennek és örvendett a békés munkának.

b) Az olvasmány által keltett élmény megbeszélése. Az ember sikerein annyira fellelkesült, hogy végre magát tartotta a

világ leghatalmasabb lényének. Göggjében megfélekedezett mindeneknek Alkotójáról is! De az Ur észretérítette. Így van ez sokszor az életben is. Az ember — különösen ma! — szinte maga is megittasul a technika (gépi találmányok) alkotásaitól, s már-már kész elhinni magáról, hogy nála nagyobb, hatalmasabb, eszesebb lény nincs is a világon. Ilyenkor azután valami jótékony „szerencsétlenség“ igen hamar felébreszti önhittségéből, s bizony, mindannyiszor kénytelen bevallani, hogy mégsem ő a világ ura, hanem felette is áll valaki, aki az embert is teremtetten s aki felette áll mindnyájunknak: az Isten! (Elmélyítés.)

c) Az olvasmány gondolatsoportonként való olvastatása. Szómagyarázat.

Az ember és a ló.

Az ember munkába fogja a vizet is.

Az ember munkába vonja a szelet is.

A gőz sem kerülheti el sorsát.

Az elbizakodott ember.

Az Isten észretéríti az embert. (Árvíz.)

Az Ur megengesztelődik.

d) Az olvasmány egészben való elolvasatása. Tartalmának elmondatása.

III. Összefoglalás. a) Elmélyítés. Az emberi leleményesség és találatek munkába fogja a természeti erőket, azokat a saját céljaira állítja be. Az ember eszével emelkedik a többi élőlény fölé. De ezzel nem szabad visszaélnie! A körülöttünk levő dolgok mind kényelmesebbé teszik az ember életét: a gőz, villany, rádió stb. de ha arra használjuk fel a természetben levő erőket és anyagokat, hogy embertársaink javaira, életére törjünk általuk, már visszaélünk az emberi ésszel, s ilyenkor nem marad el az Isten figyelmeztető büntetése sem!

1941. február 4. hete.

Földrajz.

IV. OSZTÁLY.

• *A tanítás anyaga:* A hazatért Erdélyi rész.

Nevelési cél: A visszakapott terület ismertetése.

I. *Előkészítés.* a) Érdeklődés-keltés. A múlt év augusztus 30-i események felújítása és megbeszélése. (Közös megbeszélés alapján.)

b) Célkitűzés. Ismerjük meg hazánk azon részét, amit visszanyertünk!

II. *Tárgyalás.* a) A visszatért vármegyék. Magyarországhoz a második bécsi döntés tizenegy vármegyét csatolt vissza részben vagy teljes egészében. Ez a tizenegy vármegye: Beszterce-Naszód, Bihar, Kolozs, Maros-Torda, Máramaros, Szatmár, Szilágy és Szolnok-Doboka, végül pedig a három székely megye, Csik, Udvarhely és Háromszék. Teljes egészében visszatértek